

Quaranta anys cuinant la democràcia

N. de l'A.: El text que segueix és el pròleg al llibre *Tres mirades a quatre dècades de governs municipals a Vilanova i la Geltrú*, obra de Joan Benet, J. Carles Duran i Josep Gomariz, publicat pel Cep i la Nansa el 2020

Tres mirades a quatre dècades de governs municipals a Vilanova i la Geltrú és el llibre que ens presenten Joan Benet, J. Carles Duran i Josep Gomariz. Abans de res, el meu agraïment als autors per haver-me confiat la redacció del pròleg que no té altra ambició ni preocupació que la d'estar a l'alçada dels textos editats i dels seus creadors. Voldria parlar del llibre, però també m'agradaria aportar algunes cavil·lacions més o menys oportunes que m'ha suggerit la seva lectura. Perquè tant o més important que el pes del missatge, el mèrit d'un llibre es condensa en la seva capacitat de fer pensar, catalitzar i irradiar les reflexions més diverses.

He de dir que, més enllà dels continguts –objectius o subjectius– amb els que s'hi pot coincidir, ara més, ara no tant, l'estructura del text i la manera com està escrit és del tot solvent i se'n surt amb nota. Cal dir aquí que els autors són persones cultes, llegides i versades, qualificatius no sempre aplicables a qualsevol subjecte disposat a omplir i publicar papers. Són, d'altra banda –i no és un detall menor–, persones de dilatada i reconeguda trajectòria al servei de la cosa pública i que al llarg del temps han jugat en posicions diverses del tauler. Han estat protagonistes i, alhora, observadors atents d'allò que s'esdevenia a la política, especialment a la política local, que es allò que ara ens ocupa.

Tot i haver passat quaranta anys d'ençà de la recuperació dels ajuntaments democràtics, després del parèntesi dictatorial –m'agrada de pensar que és així, malgrat els que defensen que la democràcia és l'excepció–, no s'han prodigat els estudis d'anàlisi de política local. Treballs que permetrien de

teixir una visió més sencera d'un municipalisme injustament relegat i proscrit de la divisió d'honor d'allò que, perversament, se'n diu la política en majúscules, o la política de debò.

Fa la impressió que la política local ha quedat subordinada a un mer paper de teloner o convertida en escola d'aprenentatge per aquells que pretenen fer el salt a l' "alta política".

La democràcia és un plat calent que s'ha de cuinar cada dia. S'ha de cuinar i cuidar, amb bones pràctiques i productes de proximitat. La política de proximitat atorga grans satisfaccions, però també grans disgustos. El temps de retorn –quan a la inversió d'esforços–, és inversament proporcional als èxits reconeguts. Les patinades son recriminades i amplificades a gran velocitat, mentre que la bona feina és òrfena d'agraïments. Dit això, el contingut del llibre hauria de convidar a la participació activa.

Cal no oblidar, però, aspectes més cantelluts. El llibre n'ofereix múltiples exemples que farien renunciar el més atrevit. Fer política és, sobretot, gestionar el conflicte. En aquests darrers temps ha proliferat la publicació de textos polítics. Si filtrem les publicacions dedicades al procés català –un gènere en si mateix– o aquells que no van més enllà del desplegament propagandístic en una o altra direcció, el camp se'ns torna un ermot. Quaranta anys de política municipal en llibertat haurien de possibilitar l'aparició de més treballs d'anàlisi prou rigorosos i acurats per superar els estrictes paràmetres de la justificació o l'autocomplaença.

Així, doncs, en aquest escenari apareix el treball de Benet, Duran i Gomariz. Benvingut sigui, i de ben segur que la bona nova serà celebrada per molts dels nostres conciutadans. Els autors aconsegueixen un resultat lúcid i singular, atesos els inevitables riscos que comporta un repte com aquest. Ells han estat protagonistes a temps complet o a temps parcial de molts dels episodis d'aquesta història. Tant ells com tots aquells que participen o han participat en aquesta òpera quotidiana que és la vida

pública vilanovina –a voltes obra tràgica, a voltes òpera bufa– saben que duen penjades un sac d’etiquetes d’un pes específic no menor. Estic convençut que entre totes les maldats possibles, la pertinença o suport, en passat o en present, a un determinat partit polític és el pecat més difícil de redimir. Formar part de la institució, de vegades, també. A Vilanova i la Geltrú això pot esdevenir una llosa insuperable, només comparable a l’adscripció a una o altra bandera de la Comparsa. Això també et retrata.

Per tant, els autors han conegut i coneixen a la perfecció, no només els actors principals de l’obra, sinó també els actors de repartiment, els figurants i aquells que mouen les tramoies. I saben de les estretors d’un pati de butaques massa procliu a la crítica desfermada. No era fàcil. Així les coses, han volgut entrar en aquest jardí –que no és hortet de rector–, i se n’han sortit molt dignament. Això no els eximirà de provocar vents i tempestats a la societat vilanovina, ara i sempre poc agràida i saturniana, sempre disposada a devorar els seus fills.

Els autors, potser conscients de la malifeta, eviten en la mesura del possible judicis de valor de contundència pontifícia. Malgrat tot, hi ha qui es ressentirà de l’ull de poll.

Amb prevenció i generositat, els autors deixen que parlin els protagonistes, en forma de textos editats, entrevistes personals o declaracions manllevades del *Diari de Vilanova* o de les sessions dels plenaries municipals. És un llibre que, alhora, ens interpel·la a tots nosaltres com a ciutadans, perquè al capdavall tots hem construït aquesta ciutat i la continuem construint cada dia amb la nostra feina i les nostres decisions. Des del rei –millor posem-hi la dama–, fins el darrer peó, tots contribuïm a donar vida a aquest tauler de joc que és la vida pública, que és la nostra ciutat. Cert, però, que aquells que aposten per erigir-se en referents –sigui a la política, l’associacionisme cultural, un club esportiu o una associació de veïns–, saben que seran les primeres víctimes de circumstancials acarnissaments.

Paradoxalment, si els que es “mouen” acaben inexorablement al centre de la diana, els *outsiders* es permeten esmenes a la totalitat, alhora que practiquen la més obstinada de les autocomplaences.

Els autors del llibre han afrontat amb gosadia, –que en aquest cas no és la valentia dels ignorants–, de posar-nos a tots davant del mirall. Ells, els primers, en condició d’oficiants, després els protagonistes d’aquests quaranta anys de política local, i de rebot, tots els ciutadans que d’una o altra manera n’hem estat còmplices. No endebades, i invocant el localisme tribal, estem parlant de Vilanova i la Geltrú, aquesta ciutat on “tots” ens coneixem, i com deia la meua àvia, ja sabem de quina casa és cadascú, en un exercici de determinisme balsàmic.

En bona mesura, i segons les èpoques, els intèrprets de la política local es coneixien i es patien. Havien compartit escola, institut, centre d’esplai, grup de teatre o altres espais de trobada, i tot ajuda a establir complicitats o a formalitzar trencadisses irreconciliables. Els autors fan ús principal de les fonts primàries, fent cap a les declaracions dels protagonistes. També hi és molt present el magnífic treball de Josep Mª Ràfols *Sis alcaldes de Vilanova i la Geltrú*.

No és bona notícia que, a diferència d’altres països, costi tant d’escriure llibres de memòries. Un gènere encara massa residual que ens permet –si es fa amb el pessic d’honestedat aconsellable– disposar d’una visió de primera mà per part d’aquells que han estat peces importants de la vida política, empresarial o social.

Que els autors coneguin els protagonistes i les seves trajectòries els facilita d’agafar un avantatge considerable, quan no definitiu, per escrutar amb garanties el marc de referència on s’han pres decisions, s’han establert aliances o s’han calibrat les pressions de l’entorn.

L’inconvenient d’això, però, és que bona part dels lectors també coneixen els protagonistes i les seves trajectòries, també les dels autors. Perquè

l'especificitat, la singularitat de la política local, radica en que –més enllà d'estratègies o polítiques de partit–, la feina a l'obrador es fonamenta en productes de proximitat: relacions personals, quan no familiars; converses a la plaça de la Vila o al mercat, consells severs i saberuts d'alguna patum local, o l'editorial més o menys afortunada del difunt *Diari de Vilanova*.

Els autors ens proposen en aquest llibre un recorregut poc convencional pels darrers quaranta anys de la política municipal de Vilanova i la Geltrú. Des del naixement de l'ajuntament democràtic postfranquista fins les eleccions municipals de 2019. Quaranta anys que cronològicament –aritmèticament– neutralitzen quaranta anys de dictadura. En altres àmbits, però, faran falta més de quaranta anys per contrarestar els seus efectes. Potser sigui en l'àmbit municipal –de ben segur a Vilanova i la Geltrú– on de manera més directa i precisa es va fer sentir a la població la consolidació de la democràcia i el final de l'*ancien régime*.

Hi ha, al meu entendre, un parell d'elements entre molts que posen en valor els mèrits dels ajuntaments democràtics. En el seu moment calia endreçar la ciutat. Va caldre integrar amb unes mínimes garanties molts dels barris perifèrics crescuts sense ordre ni concert i deixats de la mà de Déu. Calia integrar-los i dotar-los de les mínimes infraestructures i serveis. I això no va ser fàcil. Aquests van ser alguns dels costos ocults del franquisme. Després, més contemporàniament, l'Ajuntament ha hagut d'assumir serveis i prestacions destinades als més desafavorits i a aquells que van patir més severament els efectes de la crisi, mentre altres institucions rescataven els culpables. Els autors fan esment de "l'ambient" local que acompanya o predestina les accions i el dia a dia.

En alguns aspectes essencials –potser estructurals– Vilanova i la Geltrú fuig dels models estàndards o predeterminats que s'apliquen a ciutats d'una mida i fisonomia semblant. En la política municipal, també, la ciutat ha

evolució de manera diferent. Ja ho havia fet en molts altres moments de la seva història.

Un caràcter lleugerament díscol, i no pas per haver evolucionat en un ecosistema aïllat. Genètica *canallesca* o *carnavalesca* ?. Vilanova i la Geltrú és i ha estat una ciutat oberta, històricament liberal, potser excessivament conformista. No és moment per aprofundir-hi, però potser caldria parlar d'un territori dòcil, de camins agradosos, bonança climàtica, pedres i vinyes prop de la mar salada i unes il·limitades ganes de festa. En aquest medi amable potser resulta més fàcil posar-se d'acord.

En alguns estudis sobre la trajectòria industrial de la ciutat m'he referit sovint a l'oasi de les relacions empresarials que, malgrat excepcions, han estat lluny de les disputes hostils d'altres territoris de més alta densitat i tensió. Sigui l'ambient, siguin els lligams, el joc polític no entén de cotilles limitadores. Les enteses polítiques, les desavinences, la sintonia amb els tècnics, el teixit associatiu, majories absolutes i victòries pírriques, transparència, les relacions amb la premsa, la participació ciutadana ... Aquests i molts altres són elements que determinen el funcionament d'un govern local i, per extensió, el bon rutllar d'una comunitat. Els autors del llibre han estat partícips i espectadors privilegiats d'aquests factors i les seves múltiples interseccions.

Aquest trafegar a favor de la ciutat i de la cosa pública ha caracteritzat els tres autors del llibre, sigui des de la gespa, a la banquetta o des de la graderia. Qualitats que gosaria fer extensives a bona part de les persones que han format part en un o altre moment dels nostres ajuntaments democràtics. Valors que contraresten el preocupant descrèdit de la política derivat de casos de corrupció i altre factors que ara no venen al cas. A nivell local bona part d'aquests efectes indesitjables s'han neutralitzat amb un alt grau de voluntarisme i *savoir-faire*. Vaja, el "tenir ofici" de tota la vida. En

un determinat moment, un dels autors del llibre precisa: “A Vilanova i la Geltrú no hem tingut cap cas de corrupció”. No és un titular banal.

La política local queda, o hauria de quedar, al marge de les dinàmiques i estratègies de la política supramunicipal. Utilitza un llenguatge i una codificació diferent. Cal adaptar el missatge a un emissor, un receptor i un context que res tenen a veure amb els de la política general. La proximitat, el contacte gairebé íntim amb l’elector, el ciutadà, exigeixen altes dosis de modèstia i humilitat.

L’actual fragmentació del vot acostuma a abocar resultats electorals que, si bé en termes absoluts poden inspirar la natural complaença del guanyador, en termes relatius podrien resultar d’allò més galdosos. M’explico. Imaginem un cas hipotètic en el qual un candidat podria ser elegit alcaldessa o alcalde havent obtingut el 24% dels vots dels electors, amb una participació del 67%. Disposar del suport directe de 1,6 de cada 10 vilanovins i vilanovines hauria de convidar a desfer l’orgull i practicar un generós exercici de humilitat. Doncs això.

Després de quaranta anys uns i altres han tingut temps de pensar i repensar la ciutat. Ha hagut alternances diverses, amb alcaldes del PSC, IC, CiU i ERC. En el text els autors deixen constància de les diverses circumstàncies que al llarg d’aquest anys han modulats en una o altra direcció el tant discutit model de ciutat. En això potser hi hem perdut massa energies.

Com dèiem abans, no formem part d’un sistema tancat, i les decisions de la Casa de la Vila no poden defugir fluxos i pressions internes i externes. Quins són els grups de pressió reals que avui volen o poden condicionar la política local ?. Desenganyem-nos, només un: els ciutadans. La ciutat no disposa avui de cap grup econòmic, empresarial, periodístic o social que pugui influir de manera decisiva en la governança de la ciutat. Una bona notícia ?. Potser sí. Però, segurament per aquesta mateixa raó la ciutat – l’Ajuntament – té poca o gens capacitat de influència en les principals

decisions de país. Han passat molts anys d'ençà que les coses havien anat d'una altra manera.

Vaig acabant. El llibre no és, ni ho pretén, ser una crònica exhaustiva d'aquests quaranta anys. El resultat combina encertadament registres diversos: la història, les memòries, l'assaig, el periodisme o la literatura. Tres mirades diferents en el fons i en la forma que sintetitzen un text amè que permet una lectura convencional o, si el lector ho prefereix, anar saltironejant. Hi trobarà dades interessants, suggeridores, i que potser la memòria ja havia sepultat, o episodis amb interrogants encara oberts com el conflicte de Pirelli Mar. També reflexions punyents que transiten entre el "casanovisme" [sic] dels primers governs, al "nihilisme" [sic] del darrer quadrienni. De les majories absolutes als trencadissos ingovernables. Tot plegat acompanyat d'un dibuix a traç gruixut de les polítiques socials, de les inversions i de l'austeritat, sempre contextualitzat en els corrents que ara ens bufen: la globalització, el neoliberalisme o l'estat del benestar.

De tot plegat se'n deriva una anàlisi precisa i prou serena de l'evolució de la màxima institució local, dels seus protagonistes i, en definitiva, de la pròpia ciutat. Un dels textos s'empara en el gènere literari, una llicència que en cap cas li resta mèrits per haver copsat amb encert les dinàmiques de la política local que retrata amb habilitat i frescor. Experiències personals que amb tota elegància passen de l'anècdota a la categoria. Tot i no utilitzar els noms reals dels protagonistes, el lector atent i perspicaç hi sabrà reconèixer els personatges que s'hi amaguen.

La compilació dels tres textos, cadascun amb el seu estil, permet conèixer i entendre la particular idiosincràsia de la política local a Vilanova i la Geltrú. Un marc que posa en evidència les grandeses, però també les contradiccions i les misèries del joc polític. Tant les dades objectives, com les citacions o les anàlisis que ajuden a la interpretació, seran una font de primer ordre per a futurs treballs que tinguin en consideració la història de

la ciutat en aquests quaranta anys de democràcia. Només per això, és un document de mèrit que promou el primer dels meus agraïments cap els tres autors.

Tampoc convé passar per alt –i els autors no en fan proselitisme– la necessària defensa i preservació de la causa comuna i la feina dels professionals que es dediquen a la funció pública. La política local i l'estructura municipal que l'envolta són instruments essencials per a construir la ciutat en els seus diversos àmbits: els serveis culturals, els educatius, els socials, els de promoció, ... Ha passat l'època en què l'Ajuntament tenia la culpa de tot. En matèria política caldria cuidar més els qualificatius i els matisos. L'Ajuntament som tots. Potser sí. Però hi ha servituds i peatges que no tenen gratificació ni reconeixement. La dedicació a la política local exigeix renúncies –personals i professionals–, a més d'altres neguits ben poc ensucrats. Un dels textos ho exemplifica molt bé.

Aquest llibre es pot llegir de moltes maneres, però us convido a llegir-lo i interpretar-lo com un magnífic gest de reconciliació amb la política, en aquest cas amb la política municipal. Conèixer-la i entendre-la, perquè està al servei de la ciutat i dels ciutadans. El llibre hi ajuda, i per això reitero el meu agraïment als autors. Avançant pel text, en algun moment el lector notarà les punxades, segons quines siguin les seves tendències i afinitats ideològiques. No hi fa res.

La política, com la vida, és diversitat, alternança, tolerància i paciència. Entauleu-vos i degusteu el llibre sense recança. Aquests governs municipals ens han cuinat la democràcia que tastem cada dia.

Albert Tubau